

'Eerlijker aanpak stikstof nodig voor herstel vertrouwen'

CLM-adviseur Frits van der Schans noemt vier pijnpunten die wat hem betreft weggenomen moeten worden om het vertrouwen van boeren in de overheid weer te herstellen, en verder te kunnen met de uitvoering van de stikstofaanpak.

OPINIE

Door Frits van der Schans

Het vorige kabinet heeft diverse 'visiedocumenten' uitgebracht. Die waren gericht op kringlooplandbouw, natuurinclusieve landbouw en nieuw mestbeleid, en vormden tezamen een consistente lijn naar de toekomst. Een evenwichtige landbouw die milieudoelen respecteert, was in 2021 een van de pijlers van het coalitieakkoord van Rutte IV. Dat was allemaal nog weinig concreet, maar op 10 juni 2022 moesten de ministers Van der Wal en Staghouter 'met hun water naar de dokter'.

Er ontstond al direct een chaotische situatie door een gedetailleerde kaart met een emissiedoelstelling per gebied (hexagoon) van 64 hectare, de aankondiging dat bedrijven kunnen worden onteigend en het ontbreken van een duidelijk toekomstperspectief. Veehouders uitten hun woede met demonstraties en protestacties op de Veluwe en elders, waarbij een kleine groep zelfs de minister en enkele andere politici intimideerde. De spanning tussen overheid en sector is hoog opgelopen en er zijn weinig ideeën voor een uitweg. Daarom enkele overwegingen en suggesties.

De aanpak van beide ministers bevat vier grote pijnpunten die snel

moeten worden weggenomen:

- De kaart van minister Van der Wal. Zij heeft aangegeven dat de kaart slechts richtinggevend is, maar het kwaad was al geschied. Zonder deze kaart op tafel ontstaat er veel meer ruimte voor de provincies voor een gebiedsgerichte aanpak.
- Onteigening van bedrijven, bedoeld als allerlaatste optie, krijgt veel te veel aandacht en zorgt voor grote onzekerheid. Het is verstandig om onteigening te beperken tot piekbelasters binnen 1 kilometer van stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden. Dat vergroot voor alle andere veehouders de rechtszekerheid. De overige bedrijfsbeëindiging kan plaatsvinden op vrijwillige basis.
- Ongelijke behandeling van sectoren. Voor de niet-agrarische sectoren heeft minister Van der Wal nog slechts plannen van aanpak toegezegd. Die moeten nu eerst op tafel komen, zoals ook de Tweede Kamer heeft gevraagd.
- Geloofwaardig toekomstperspectief. Minister Staghouter zal met een geloofwaardiger perspectief voor de landbouw moeten komen.

20%

tot 30% krimp van de veestapel is relatief pijnloos mogelijk

Het is niet nodig om te tornen aan het doel van 50% reductie van de ammoniakemissie in 2030. Deze reductie kan worden vastgelegd in taakstellingen per provincie, opgedeeld naar enerzijds krimp van de veestapel en anderzijds technische maatregelen, innovaties en verbeterd management.

De uitvoering van de stikstofaanpak ligt nu bij de provincies en die zitten daarmee in aanloop naar de Provinciale Staten-verkiezingen maart 2023 in een lastig parket. De minister kan de provincies helpen met een behoedzame krimp op vrijwillige basis.

Productierechten die tussen veehouders worden verhandeld, kunnen sterk (bijvoorbeeld 40%) worden afgeroomd. Daarmee vervalt een deel van deze rechten. Ook kan de overheid productierechten van stoppende bedrijven opkopen, tot daarmee de provinciale taakstellingen zijn gerealiseerd. Deze opkoop is mogelijk met de bestaande Landelijke beëindigingsregeling veehouderij (Lbv) en wordt financieel aantrekkelijker als boeren het afrekenen met de fiscus mogen uitstellen.

Met de afroaming en de vrijwillige opkoop van productierechten is een

relatief pijnloze krimp van de veestapel met 20 tot 30% voor 2030 mogelijk. Dan ontstaat evenwicht op de mestmarkt en dalen de kosten van mestafzet, ook omdat akkerbouwers weer voor mest gaan betalen. Dat versterkt het verdienvermogen van intensieve(re) veehouders. En krimp zal zeker ook de Nederlandse onderhandelingspositie in Brussel ten goede komen.

Met de vrijkomende gronden kunnen melkveehouderij en akkerbouw, met steun van de overheid, extensiveren. Daarvoor kan de reeds aangekondigde afwaardering van gronden

Rundvee in de omgeving van een Natura 2000-gebied. Via afroaming en vrijwillige opkoop van rechten zou de veestapel relatief eenvoudig met 20 tot 30 % kunnen krimpen.

tot 'landschapsgrond' worden ingezet. Met die afwaardering dalen de grondkosten voor de blijvers en dat versterkt hun verdienvermogen.

Een eerlijke en transparante stikstofaanpak is een eerste voorwaarde voor herstel van het vertrouwen van boeren in de overheid. Daarna komt het aan op een degelijke uitvoering. □ Frits van der Schans, Senior Adviseur bij CLM Onderzoek & Advies